

Pesta 30 iuliu. (11 augustu.)

Va eși dominec'a. | Redact. : strad'a arborelui verde nr. 40.

Nr. 31.

Anulu VIII, — 1872.

Pretialu pe anu 10 fl., pentru Roman'a 2 galbeni.

„Dumbrava Rosia.“

Poema istorica de Vasile Alesandri.

II.

Poterea poetului se cunoște în crearea personajelor, și depingerea caracterelor.

Cari sunt personajele ce se disting în această poemă, în ale cărora mâini pune poetul executarea faptelor eroice, miraculoase, demne d'o poemă?

Celu ce a cetit'o, dar totu odata știe și istoria, va răspunde: Stefanu! Acestu răspuns înseamnă nu se bazează pe poemă, nu rezultă din ea, ci din afara de ea, din istoria!

Dă această poemă în mână unui străin, care n'a auzit nici macar de numele lui Stefanu; roga-lu s'o cetească și să-ți spună cine-i eroul? Elu va dice, că erou nu vede pe nici unulu, ci vede nise luptatori d. e. pe Balauru care spulbera creerii lui Grodek, pe Comanu și Velcea, cari amendoi pandescu pe Biela, — și pe Negrea, care lasă să se duca cu pielea întreaga pe unu altu „bunu vitezu ca elu“, s. a. Acestia departe d'a fi eroi, sunt nise ordinari luptatori, cari nici unulu nu corespund laudelor ce li se facu în catalogu, căci lui „Comanu uriesiu de munte și care scote ursii vii din berloge“, lui „Velcea care ca șierpele pe apa aluneca prin dusmani“, le place a se țiené mai bine la panda.

De „croii de vechi balade“, înregistrați în cantulu IV-lea: Alimosiu, Pala-dalba, Spar-

ge-lume s. a. nu se afla nici macar urma în lupta.

Lucru foarte singulariu!

De fapte eroice d'ale lui Stefanu, d'unu erou Stefanu, nu-ți va poté spune străinulu nemicu, decâtu poté să-ți reciteze cantecele popularu din cantulu alu IV-le.

Stefanu apare în poemă în două acțiuni, deca potu dice asié: odata unde țiene cventare la ostasi, d'alta data unde ara campulu, acțiunea lui înseamnă aici se marginesce în

„Si domnulu Stefanu însu-si cu fruntea în sudóre
Asista p'unu calu negru sub unu stejaru frundiosu.

Din o cventare și din o ședere la umbra anevoaia credu că se va poté afla caracterulu cui-va și cu atâtu mai puțin se va poté scote unu erou.

Dar va dice cine-va: Stefanu a condusu oștea, sub conducerea lui s'a reportatu învingerea, elu este cunoscutu ca erou!

Este fatalu înse, că din poemă nu se vede chiar nici această conducere, ci din contra, precum se va vedé mai în diosu, Stefanu nici nu știe cine a învinsu, cum ș'a castigatu lupt'a? Cetitoriulu cunosctoriu de istoria, séu care a cetitu mai antâiu notel. de la calcâiulu poemei, va trebui să presupuna, — că Stefanu a

condusu óstea, presupunerea inse se reduce la istoria.

Altulu este eroulu istoricu, altulu celu epicu.

In istoria invingerea este de comunu a celui; elu este eroulu, elu se 'ncununa.

Nu astu-feliu in epopeia.

Agamemnon a potutu conduce óstea greca contra Troiei, eroulu inse a fostu si a ramasu in „Iliada“ divinulu Achile. Godefridu in „Erusalinulu eliberatu“ conduce cruciatii la Erusalimu, erou inse este Rinaldo.

Éta istori'a si poesi'a, — ceriulu si pamentulu!

Stefanu este cunoscutu ca erou. Asié este. Póte fi elu inse eroulu unei poeme in care nu face nimicu eroicu? Achile, Hercule, sunt cunoscuti de tóta lumea ca eroi; voru poté fi inse ei eroii unei poeme, unde nu facu nimicu, séu numai vorbescu si siedu la umbra?

Revenindu mai pe largu la ceialalti pretinsi eroi amintiti ici-colea prin poema, nu potu sê-i recunoscú decátu de nisce simpli luptatori.

Poetulu dîce:

Toti ómeni tari de vîna si otieliti in focu,
Deprinsi a traí traiulu in timpu de voinicii,
Si-a dá mana cu mórtea, far' a miscá din locu.
Ei portu pe a loru frunte, pe a loru bratie gróse
Si 'n pepturi brasde multe, hieroglifé sante,
Cu palosiulu sapate, ce spunu si-aducu a minte
De lupte uriasie si fapte glorióse!
Si fia-care 'n viétia si-a castigatu unu nume,
O falnica porecla, unu titlu de stramosiu:
Mihulu, Paunu-de-Codru, Balauru, Alimosiu,
Ursulu si Pala-dalba, Grozanu si Sparge-lume;
Eroi de vechi balade, ce s'au pastratu in minti,
Trecandu in mostenire la fii de la parinti.

In poemele epice nu se descríu, ci se aréta caractele prin actiune. Si déca pentru tragearea si incordarea atentiunii se aiepta ici-colea inca mai inainte laude despre care-va erou, atunci cu atátu mai tare actiunea trebue sê tiena cumpena séu chiar sê intréca laudele.

Omeru chiar de la inceputu léga atentiunea lectorului de persón'a lui Achile, Virgiliu d'a lui Enea; dar faptele loru intrecu asceptarea lectorului.

Erá d'ajunsu ca Omeru, Virgiliu si Tasso sê spuna numai cine a fostu Achile; Enea si Rinaldo?

Ei ni-i aréta lucrandu. Lasa ca faptele loru, ér nu vorbele poetului sê-i legimizeze de eroi.

Dar nu asié departe.

Sê cautámu in baladele nóstre poporale, si vomu vedé, câ ele nu ni spunu numai simplu cine a fostu Fetu-frumosu, Mihulu, Paunasiu, Codreanu, Alimosiu, Riscogelu s.a. ci ni-i aréta lucrandu, facéndu fapte miraculóse.

Va intielege ori-cine, câ nu mi-am potutu retiené mirarea, candu la lupta, in locu de „eroii de vechi balade“, vedu câ se arunca betranulu Cârja, care, cu tóte câ dîce poetulu câ are la lupta bratiulu tineretii, totu-si prefera a se retrage din lupta la o parte dimpreuna cu inamiculu seu Toporski, si se punu amendoi la galagitu pana trece lupt'a. Finindu-se lupt'a, intieptulu Cârja se duce iute si celu d'antáiu la Stefanu, care cugetandu câ elu a fostu eroulu invingatoriu, i dîce:

... Ani multi, Cârja! tu fala mi-ai facutu,
Ca tine fia ti némulu vítézu si priceputu.

Vai de Moldova! déca Stefanu ar fi avutu astu-feliu de eroi — *codaci priceputi!*

Acésta situatiune arunca „in poema“ — nu in istoria — o umbra grósa. Cârja a statu dositu in timpulu luptei. Stefanu i multiemesce câ-ci a castigatu invingerea, si-lu numesce erou.

Asié dara Stefanu n'a sciutu ce a facutu Cârja, prin urmare Stefanu inca n'a fostu pe campulu luptei. Cine a condusu dara óstea, cine a invinsu? Ori-cine altulu numai Stefanu si Cârja nu!

Póte fi dara care-va din acestia eroulu poemei? Potu-se numí eroi?

Nu mai pucinu curiosu este, câ poetulu la calcáiuulu poemei in note ni spune din istoria, câ in acésta lupta „perira multi din némulu Toporski“, si totu-si Toporski nu numai câ nu piere, dar nici prinsu nu devine, câ elu vedindu caderea óstei polóne dîce catra Carja, — cu care se dosise din lupta, si stá de galagitu:

Éta-me 'nvinsu... O! Cârja, d'acum sunt robulu teu.

— Robu, tu? nu mi-ar iertá-o pré santulu Ddieu.
Candu unu poporu de ómeni se 'nelina mie, tîe,
Unu tu si-unu eu, Toporski, nu cade in robía.

Toporski siede dositu asié dîcéndu in tufa, si striga: éta-me invinsu! Cârja se scóla de langa Toporski, si dîce: éta-me invingatoriu! dar éta sunt marinimosu, ti-lasu viéti'a, si-ti dau drumulu liberu, câ-ci eu si tu...

In o piesa umoristica, in o travestia, a-cestu pasu ar fi celu mai sarcasticu, celu mai

taiatoriu, in o poema eroica inse este aprópe imposibilu a caracterisá cuvenitu o asemenea situatiune.

Marinimositatea este o insusíre espresu ceruta de la unú erou, — dar nu de la Cârja.

Ce potea fi mai lasiu si totu odata mai ridiculu ca Cârja, care se retrasese *intieleptiesce* si in buna intielegere si chiar in amicitia cu Toporski din lupta, dupa ce óstea romana invinge sê-lu iee frumosu, de langa sine sê-lu taie séu sê-lu tiena sclavu.

Cârja nu avea dara nici unu dreptu a supra lui Toporski. Ci erau egali, amendoi d'o panura, amendoi codaci. Nici unulu, nici altulu, in acésta situatiune, nu poteau vení in pusetiunea d'a eserciá marinimositate unulu cu altulu, ci trebuiau sê-si apere si sê imparta impreuna lasítatea.

Pe Stefanu, ca sê revinu ceva mai pe largu la elu, ni-lu infatísieza poetulu éra-si in *cuvinte*, si mai antâiu in cuvintele proprie, ale poetului, unde dîce:

Éta-lu caruntu, dar inca barbatu intre barbati,
Ca muntele Ceahlaulu prin muntii din Carpati!
Elu intrunesce 'n sine o tripla maiestate:
Acea care-ó dau unii la consciinti curate,
Acea care resfrange a tronului splendóre,
Si-aceea intiparita de faim'a 'nvingatória.
Timpulu i-a pusu coróna d'argintu, tiér'a de auru,
Si glori'a marétia i-a pusu cununi de lauru.

Pe falnicii sei umeri cu anii sunt cladite
Neperitórie sarcini de fapte stralucite,
Dar ani, si fapte, Stefanu nu simte-a loru povara,
Câ-ci dragostea mosfei ca sant'a prima-véra,
In sinu-i infloresce si lu-intineresce
Pentru salvarea tieiei, candu tiér'a patimesce.

Erou plinu de lumina, elu e menitu in lume
Pe secolulu ce-lu vede sê sape alu seu nume
Si sê respande raze pe secolu víitori
Precum unu sóre splendidu ce sparge negri nori.

Fiintia d'o natura, gigantica, divina,
Elu e d'acei la carii istori'a se 'nchina,
De-acei carii prin lume, sub pasii loru câtu mergu,
Lasu urme uriasie ce 'n veci nu se mai stergu,
A caror'a legenda in departâri se 'ntinde,
Si 'nchipuirea lunei fantasticu o aprinde.

Marotiu in a sa umbra unu timpu intregu dispare

Câ-ci Ddieu pe frunte-i a scrisu: *tu vei fi mare!*

Déca poetulu remanea la cele dóue versuri d'antâiu, Stefanu, de si fara fapte in poema, remanea in memori'a cetitorului in o im-

posantia *negurósa*, ca si Ceahlaulu invelitu in nori.

In cele 24 versuri urmatórie poetulu face serviciulu unui geologu, care vediendu muntele Ceahlleulu, in locu d'a-lu admirá, s'ar duce si-ar esaminá partile constitutive ale stancei, ar sapá si scrutá straturile muntelui.

Afara d'acést'a, acele 24 versuri repeta si frementa cu variatiuni de vorbe si spresiuni acelei idei, cari tóte in cele dóue versuri d'antâiu se resfrangu misteriosu ca in prismele unei avute stufe de cristalu.

Cele 66 versuri puse in gur'a lui Stefanu, ca cuventare catra ostasi, pentru unu oratoru, pentru unu advocatu in foru aru fi la loculu seu, pentru unu Stefanu inse, care vorbesce prin spada, a carui focu si agerime oratorica stâ in ascutítulu sabiei, nu convinu de locu.

Câte-va cuvinte aruncate si indesate ca si lovitur'a spadei: acést'a este exclusiv'a oratoria a adeveratului erou.

Arone Densusianu.

Remasu bunu.

Remani ferice, dulce,
Câ-ci éta eu m'oiu duce,
Ursit'a me conduce
Pe unu pamentu strainu;
Te lasu, me ducu departe,
Da 'n ori si care parte,
Amorulu meu te-a plange
Cu lacrimi de sange
Si 'n sbuciumâri s'a frange
Alu meu ardinte sinu.

Me ducu, te lasu pe tine
Cu lacrimi si suspine,
Dar duce-voiu cu mine
Si suvenirea ta;
Te lasu, copila draga,
Me ducu in lumea larga
Me ducu in lumea mare,
Si ultim'a-mi rogare
In ór'a de plecarea,
Te rogu nu me uitá!

Copila 'ncantatória,
Cu ochisiori de sóre,
Fâ ca sê tréca, sbóre
Dorerea-mi trista, grea;

O! spune-mi cu placere,
 Ce sufletulu meu cere,
 Că 'n viéția pentru mine
 Sacrá-vei ori-ce bine,
 Sê poti fi ér cu mine,
 Si ca sê fii a mea.

Oh, ce dorere mare,
 Mai dâ-mi o sarutare,
 Că-ci ór'a de plecare
 Indata va sosi,
 In ast'a grea clipita,
 Sê ne jurâmu iubita
 Pe stele si pe luna,
 Sê dîcemu dimpreuna:
 „In sôrte rea séu buna
 In veci te voiu iubi!“

1868.

Iosifu Vulcanu.

Impresiuni de caletoria.

III.

(Almagiulu, — Baia de Crisiu, — Vatia, — notitie topografice, — muntele Vulcanu, — observatiuni etimologice.)

Almagiulu, orasielu romanescu la dosulu unui dëmbu, pórtá pe sine si pana asta-di plagile din 48; are comerciulu víu de transitu cu vite spre Aradu si Bihoriu, éra ce ni-i nóue mai pretiuitu: scóle bune normale, si o inteligintia alésa romana, a careia bunavointia am intimpinatu-o asié dîcëndu-la totu pasiulu.

Sê esi din valea Almagiului, intri in cea a Crisiului albu, lunga peste totu comitatulu si angusta ca o postata, precum spunu satumareni nostri; drumulu bunu, sate dese, o posta scurta si te scobori in Baia-de-Crisiu.

Pe lini'a Almagiu — Baia-de-Crisiu, cale de un'a óra, postat'a cea angusta se mai largesce, si se desvólta unu plaiu frumosielu, unu campu verde numitu alu „Ternavei“; éra apoi in Ardélu de locu ce dai de campu, de securu va fi si campu de batalía, aci lancerii romani, si pucini granitieri (la 48—9,) sedusi prin cavaleri'a imperatésca fostu fost'a desertata — (tre-cusera prin Beiusiu in haine imperiali; sê se póta apropiá cu tunurile bona fide de Romanii creduli,) au fostu imprasciati (husarii fecera alta diversia belica), demicati si fugariti; la 1000 au moritu, sê se boteze si Ternavele zarandene.

Pe drumulu Zarandului sê mai vedi o ra-

ritate, la tóta aruncatur'a o cruce nalta de piétra si lemnu, cu inscriptiuni de milosténii; va sê dîca precum monumintele strabune in rendulu drumuriloru: Siste Viator!

Unde vérsa Crisiulu albu de la colru spre valea Ternaveloru, se intinde comun'a Vati'a cu bai sanitarie; celu ce merge la Zarandu, acelu va merge si la Vati'a; si noi amu tulitu-o chiar acolo.

O diversia la stang'a din drumulu tiei, chiar din campulu Ternavei, si cátu ti-ai bate in palme scobori in váile de la Vatia; scobori la calde mai nainte de a intrá bine in satu; de se póte numí satu, vre o dóne hostese fara ulitia (asié la noi unguenii cód'a satului, hostese de la *hospites*, adeca loculu semnatu óspetiloru migrati mai tardiu.)

Acum sê vedemu báile; — mai nainte sê ne cunóscemu cu publiculu, sê petrecemu câte-va díle, éra apoi sê facemu observatiunile nóstre.

Vati'a are dóne isvóre principale, unulu mai caldu pentru femei, altulu mai cumpetatu pentru barbati; natur'a apei reduce cu cea de la Bud'a si Oradea-mare; vindeca multe nepotintie vediendu cu ochii, muieriloru se comenda din consideratiuni statistice; cu unu cuventu bunetatea si curatieni'a apei — se scurge in basenu de dóne ori la diu'a — te face a trece cu vederea alte treburi tóte „more patrio“ primitive.

Sesonulu de rondu incepe cu lun'a lui iuliu, si se inchide cu S. Maria mica.

Vati'a aduna la isvórele sale tóte orasielu zarandene — Bai'a-de-Crisiu, Almagiu, Bradu, Baitia, Criscioru — ma si de pe la Dev'a, cu tóte aceste *hotvolâii* sesonului se vedu a fire Abruzzenii, Rosieni vecini din Alba.

Conversatiunea, societatea peste totu este familiaria romanésca; cu unu cuventu óspetii de la Vati'a imprumutatu lasa a casa politic'a, si am obrervatu armoniá fratiésca intre feluritecele limbi; mancâri si beuturi: pintre cele, nici bune dar nici rele. Pretiu moderatu la tóte.

La domineci si serbatori, musica, cantece natiunale, si jocuri; ma sê ni fia bucuri'a deplina am intimpinatu coconitie frumóse ca gratiile, si cocona si conversandu cu „Familia“ si alte foi si carti romanesci; arii alese romane, (candu a une-ori de la Abruzzi, Jotia, la porunc'a voivodului sesonului) — apoi canturi si salturi, non plus ultra, candu se sufulca voinicii nostri romani in frunte cu cei din Baia.

Cu pucine cuvinte sê vorbim în pilduri; ati fostu domnii mei la biserica la popistasi, dar nu în biserica, ci în sacristia; — în bise-toti acordu; *κρίει ελειςον Κριστε ελειςον*, dupa porunca dupa moda; în sacristia: ungenirt; chiar asié se petrecu dîlele la Vatia. Dar eu n'am mersu la Vatia numai la apa, ci m'am dusu sê experimentezu poporulu si locurile romane; asié a trei'a a patra dî me luai la vecini, me luai, ca si a casa la disciplii nostri iubiti; pe cari i avemu în Zarandu multi si pretiuiti; pe cale ori mai bine carare, peste vâi si déluri nu se dâ cale, nu me saturamu a ascultá topogra-fi'a locuriloru.

Fiindu la o naltîme cu spatele catra Ca-zanesci, mi se aréta în departare Gain'a, Bul-zulu etc. si mai pè susu de tôte „muntele Vul-canu' spre plaiurile Abruzziloru.

Vulcanu, si baga de séma câ Ardélulu are mai multi Vulcani la Abruzzi, la Muresiu si la pasulu lui Vulcanu. Asta véra me ducu de la Deva pe Muresiu în susu éra mai dau de unu Vulcanu infricosiatu; privescu cu ochii sufle-tului, si fara sfarmare de capu me invingu, câ muntii acestia i-a botezatu colonii lui Traianu, dupa natur'a lucrului, dupa conceptulu, credin-ti'a romanéscá. Ddiculu Vulcanu, intipuito-riulu focului elementului consumatoriu a tôte, facia cu foculu divinu a Jone, care vivifica tôte; munti óre candu vomitori de focu, asta-di Vulcani veci.

Dacia Traiana pline de diei si dîne, avea trebuintia si de unu mesteru domnedieiescu: Joie pentru sceptru si fulgere, Marti cu Cui-rinu pentru arme, Dian'a sageti, Silvanu secu-re, etc. asié betranulu Vulcanu fia ca în Rom'a avea biserica pompósa si serbatori, Vulcaniile în tóta Italia, a venitu si în Dacia, cu cei trei cyclopi ai sei si-a deschisu „ad hoc' trei faura-ri;*) ad hoc pana voru locu' Domnediei Ro-mani în Daci'a; faurarile au lucratu trei se-coli, Daci'a a caditu în manile Gothiloru; acum poporu ghotiu, si domnedieu romanu, „nu se póte'; dieii cu ei mesterulu loru divinu Vul-canu, a suitu la ceriuri lasandu Ardenniloru — Daciei — suveniru, trei faurarii parasite. — Trei Vulcani potoliti, stensi de mfi de ani. Un'a

*) Vinerea dîn'a cea mandra, nu se superá de felu candu se departá mosiu'u Vulcanu — fia dîsu între patru ochi-uritu — de a casa; asié atunci primiá vi-sitelo Dieiloru. — Marto un'a data a caditu în cursa, — prinsu în unu lantiu artificiosu; atunci a potutu si dlui cantá cu tineretulu nostru; asta-i sórtea fra-tiéscá — cine merge 'n satu pe dóra.

privire în mythologia, alt'a la natura, munte cutrieratu, plesingu, bolovani rostogoliti, pre-cum cei de la Abruzzi, si de locu te vei in-vinge, câ aici au lucratu cyclopii lui Vul-canu.

Cu mythologi'a, filologi'a si istori'a ro-mana a mana, o sê se revindece tóta urm'a ro-mana în Daci'a strabuna; o sê postimu pe ji-dofilulu Rössler, ca în locu de *Romänische Stu-dien*, sê scribaléscá în venitoriu: *Judäische Handlerei*.

Romanii au primitu cultur'a de la elini, asié si pe Domnediei loru cei mai de frunte; decátu li-au modificatu numele dupa geniulu limbei latine, si li-au datu rolu si atribute na-tionale-romane precum: din grecesculu: *ΑΙΕΘΕ Ζευς* olympiaculu se fece Jupiter Joue capito-linulu; *Αἰωνη Ζεγω* = Juno; etc. chiar asié ra-decin'a lui *Mulciber*, deriva din verbele eline — latine permutate dupa natur'a limbei aeolice, si ausonice precum:

R a d a c i n e l e :

φλεγω — ardu, aprindu.

φλοξ — flacara, vapaia de focu, flamma.

Fulgeo, fulgo — fulgeru, scilipescu.

Fulmen — fulgeru.

Fulgur — trasnetu.

Derivatu (Fulganus) Vulcanus
dieulu focului consumatoriu.

Cu asta data Mythologi'a elina-roma-na, *Vulcanu* identicu cu *foculu* ardiatoriu; éra apoi verbele eline romane de mai susu; si vomu fi dispensati de nescari pesimisti, pe cari i-am audîtu siovaindu facia cu modestele nóstra stu-dii topografice, a fire timbratu de mare opti-mistu.

I. S. Selagianu.

Georgiu Miksa

despre originea Romaniloru si starea loru civila.

(Urmare.)

Miksa, vorbindu despre starea civila, po-litica si bisericesca a poporului romanu, la pag. 37—41 se încórdá a aretá, câ Romanii de la anulu 1540 precum în privinti'a politica, asié si în privinti'a bisericesca art'a fi avutu asemenea drepturi cu Ungurii, Secuñ si Sasii, si câ Romanii nu aru fi fostu eschisi de la oficiele politice de statu.

Inse argumentele, cari le aduce Miksa pen-tru scopulu seu, sunt contrarie adevérulei is-

toricu, sunt generalminte numai nesce rateciri seducătorie, cari pe cei ne versati in istori'a poporului romanu i amagesce, si i ducu in rateciri blamatórie.

Noi, spre a aretá debilitatea si falsitatea argumentelor lui Miksa, amu poté produce o multíme de arguminte, basate pe istori'a cea adevverata; din caus'a spatiului inse ne restringemu numai la urmatóriele adevveruri:

a) Nobilii romanesi de religiunea gr. or. de la anulu 1540—1848, dupa constitutiunea Transilvaniei au fostu eschisi de la oficiele publice de statu, si preotii romanesi de religiunea gr. or. au fostu dupa constitutiunea Transilvaniei lipsiti de drepturile, bineficiile, privilegiile, cari le aveau preotii de religiunea romano-catolica, calvina, luterana si unitaria, dupa cum dovedescu documintele imperatesci de sub Leopoldu imperatulu, dupa cari Romaniloru, cari s'au unitu cu biseric'a romano-catolica (s'eu au primitu care-va religiune recepta) s'a datu acele drepturi, si privilegii, cari le-au avutu religiunea recepta;

b) Nobilii romani uniti cu biseric'a Romei, s'eu cu alta religiune recepta, precum in Ungaria, asié si in Transilvania, nu s'au luat in consideratiune in constitutiunea tierii ca atari, ca nobili romani, ci s'au consideratu numai ca lipiture, ca c'ode a nobililoru Magiari, Secui si Sasi, s'au privitu ca contopiti in elementulu neromanu, fara de caracteru romanesu nobilitariu; pamentulu loru celu romanesu, proprietatea loru castigata cu sudóre cumplita, cu virtuti frumose, si cu eroismu laudaveru, s'a numitu in Transilvania pamentulu Magiariloru, Secuiloru si Sasiloru (prin comitate si prin scaune); si de si ei ici colea din gratia au ajunsu la oficie publice, totu-si nu figurau in acele oficie ca nobili romani, ci ca Magiari, Secui si Sasi. Tóte aceste s'au intemplatu in sensulu constitutiunii varvare, rusinatórie si blametórie, cuprinse in Aprobate si Compilate, dupa care nobilii romani gr. or., precum si preotii de acésta confesiune, ca individue in Transilvania au fostu lipsiti de drepturile, cari le aveau in Transilvania: Magiarii, Secuii si Sasi, — si in sensulu legi din 1744 art. VI, dupa care nobilii romani uniti s'au contopitu in nobilii neromani, — si in sensulu legi tierii din 1791 art. V, dupa care oficiele se conferáu indigeniloru Transilvaneni Unguriloru, Secuiloru si Sasiloru, dupa care artielu nobilii romani uniti nu poteau portá oficie publice ca nobili romani, ci ca Unguri, Secui si Sasi.

Miksa vorbindu despre starea dreptului, Romaniloru din Transilvania, la pag. 35 vre s'eu arete, cá ducele Magiariloru Tuhutu ar fi facutu pe Romani servi s'eu sclavi, si intre alte nefundate díce, cá frangându-se óstea lui Gelo domnulu Romaniloru, locuitorii Transilvaniei au diventu sclavii lui Tuhutum, cá popórele triumfatórie in evulu mediu pe cei invinsi dupa datin'a acestui evu i-au facutu servi, si cá prin urmare si Magiarii pe Romani dupa caderea domnulu loru Gelo i-a fi facutu pe toti servi s'eu sclavi.

Asertiunile aceste sunt ne fundate miserabile, si nici decátu nu potu probá acea, cu ducele Magiariloru Tuhutu aru fi facutu sclavá pe poporulu Romanescu din Transilvania. Despre falsitatea asertiuniloru lui Miksa premise ne potu convinge urmatóriele adevveruri:

a) Tuhutu a frantu prin insielatiune numai óstea militaria a lui Gelo, domnulu Romaniloru in Transilvania, si nu pe toti locuitorii Transilvaniei, despre cari nu se afla urme in istori'a cea adevverata;

b) Dupa ce locuitorii Transilvaniei, prin urmare si poporulu Romanescu (cum se scie din anonimulu notariu alu regelui Bela, cap. 27 pag. 53, dupa caderea lui Gelo de buna voia au alesu de domnitoriu pe ducele Tuhutu, dupa ce Romanii de buna voia au datu mana cu Magiarii si au joratu fidelitate din credintia, nu se póte fara contradícere intari, cá prin aceste poporulu romanesu din Transilvania s'aru fi facutu sclavu lui Tuhutu si Magiariloru; pentru cá, cum scimu din istori'a popóreloru si din propri'a nóstra esperintia, servii s'eu sclavii nu dau mana cu poporulu triumfatoriu, nu alegu de buna voia domnitoriu, si nu intarescu credinti'a loru cu juramentu solemnu, cum au facutu Romanii, precum Magiarii alegandu-si de domni s'eu regi din ginte ne-Magiara-Polona-Germana si jurandu a celor credintia, nu s'au facutu prin acea servi s'eu sclavi Poloniloru s'eu Germaniloru;

c) Magiarii in evulu mediu pe timpulu venirii loru in Ungaria nu au facutu servi s'eu sclavi pe toti invinsii, precum se scie din anonimulu notariu alu regelui Bela, care in livrulu seu despre ducii Magiariloru la cap. 10 pag. 24 serie, cá Magiarii sub Almu ducele loru au facutu tractatu cu Cumanii invinsi, carii au alesu de domnu pe Almu si au joratu credintia in modu solemnu, precum si ducele Almu cu primatii Magiariloru imprumutatu cu juramentu s'au deobligatu Cumaniloru invinsi, care

notariu anonim la cap. 51 pag. 97 scrie, că ducele Árpád a facutu afinitate cu Memmorutu domnulu Marmatiei.

Despre jurisdictiunea Kinesiloru si prerogativele lor nobilitarie.

Miksa in tractatulu seu despre Kinesii din remnulu Ungariei, la pag. 42—49, voindu a refrange asertiunile lui Gál László, de Hilib, cuprinse in opulu lui tiparitu la anulu 1846 in Aiudu, comite erori peste erori, care de care mai cornurate; intre altele dŕce, că Kinesii nu aru fi avutu jurisdictiune adeca potere de a judecá, si că ei nu aru fi avutu prerogative nobilitarie.

Aceste asertiuni Miksa le fundéza pe argumentele comitelui Iosifu Kemény despre Kinesii, publicate in magazinulu istoricu edatu de Anton Kurtz, 1846 tom. II fas. 3.

Noi asertiunile lui Miksa memorate, ca nesce asertiuni ne fundate, false, si cu nimic ratiunabilu probate le respingemu din urmatóriele ratiunii:

a) Contele Iosifu Kemény in tractatulu seu despre Kinesii din remnulu Ungariei, nu a produsu argumente fundate, cari aru poté probá acea, că Kinesii din remnulu Ungariei nu aru fi avutu jurisdictiune, si prerogative nobilitarie;

b) Argumentele contelui Iosifu Kemény, pe cari se baséza Miksa, repugnéza adevverulu istoricu constatatu prin documinte sigure; ca sê ne convingemu despre acestu adevveru, ne provocâmu la Benkő, care in suplementele la istori'a Transilvaniei pag. 567 scrie, că Kinesii in comitatulu Hunedórei au avutu jurisdictiune ordinaria, care de altu mintrelea se cuvinea magistratului comitatense; ne provocâmu la documentulu regelui Sigismundu de la 1426 datu Brescaului (Bereczk) din Secuime dupa care documentu Kinesulu Brescaului cu villanii sei administrá justiti'a in procese, precum se scie chiar si din magazinulu istoricu susu memoratu pag. 299; memorâmu documentulu lui Ladislau regelui Ungariei datu villei romanesci, in care documentu se memoréza jurisdictiunea Kinesului romanescu numitu Ursu; cum scimu din acelu documentu publicatu in cartea documentelor (Urkundenbuch) de Carolu Schuller in istori'a Transilvaniei la pag. 3.

(Finea va urmá.)

Gavrilu Popu.

Doine si hore poporale.

— De pe valea Somesiului. —

I.

Dusu-i badea, dusu la móra,
Pice pétra si-lu omóra;
Dar de-a fi sê fia-alu meu,
Sê-lu ferésca Domnedieu!

II.

Cine n'are dragutiu dragu,
Cátu-i lumea-i totu beteagu;
Câ me scfu eu chiar pe mine,
Cátu-i lumea nu mi-i bine!

III.

Canta pasernic'a 'n lasu,
Móre mandr'a de necasu;
Nici o iubescu, nici o lasu!
Canta pasernic'a 'n via,
Móre mandr'a de mania,
Câ ea nu-mi pré place mie!

IV.

Bata-te, badiuca bata,
Diu'a de mani si de-alalta,
Cerculu de pe langa luna
Si dragostea mea cea buna,
Cerculu de pe langa sóre,
Si dragostea ardiatória!

V.

Sarutu-ti mandra gur'a
Sér'a si demanéti'a
Si 'n tóta una vremea,
Sarutu-ti ochii vioi.
— Si eu bade amendo!

VI.

Florica albastrea
Ce-ai crescutu in sém'a mea
Asié 'n alta subtírea?
Florica de pe siesu
Din o miia te-am alesu,
Te-am alesu numai pe mersu!

Culese de

Silviu Sohorca.

Bab'a Dochi'a si Babele.

(Din serbatorile pagane romane de adi.)

Diu'a *Babei Dochiei* e in 1-iu Martiu vechiu.

„*Babele*“, séu „*Lilele Babeloru*“ sunt 12 dîle ce urméza.

In dîlele aceste, timpulu se schimba, acusi e sóre, acusi ninge, si acusi plóia. De multe-ori dîlele schimbátorie tienu si peste aceste 12 dîle, ba adese-ori trecu si in Pieru (Aprile), si acele ce sunt peste 12, se numescu „*Dilele imprumutate*“, séu „*Imprumutari*.“

In 1 martiu v. nu se lucra, pentru ca sê se domolésca mani'a Babei Dochiei, si frigulu de primavéra sê nu faca pagube in campuri. *)

I.

Mitulul despre Bab'a Dochi'a. **)

Bab'a Dochi'a ***) a avutu unu fecioru †) carele s'a insuratu, si Bab'a Dochia a trairu reu cu nor'a sa, si feciorulu nu-si potea aperi muierea de ea.

Bab'a Dochi'a odata a datu norei sale lana négra (laia) si a manat'o la riu, ca sê o spele, si sê o aduca alba, câ-ci altcum nu va fi bine de ea. Bab'a Dochi'a in totu modulu necajiá pe nor'a.

Nor'a s'a dusu la riu, si a spelatu lan'a, pana i s'a belitu degetele, si a cursu sange din ele de a rositu ap'a, si lan'a totu-si a remasu négra, si nor'a a inceputu atunci a plange.

Cristosu s'a facutu atunci omu ††) si cu San' Petru s'a scoboritu la riu, si a intrebat'o: „De ce plangi?“ éra ea i-a spusu totu necasulu ei cu sócr'a.

Cristosu i-a dîsu, ca sê spele lan'a, a mangaiat'o, si a binecuvantat'o, si i-a datu o chita (chitusiu) de flori de micie si de cocosiei †††) pritindu-i, câ déca ajunge a casa, sê deie flori si sócrei.

*) Prelucratu dupa culegerile de la Dd. Georgiu Pocreanu preotu in Resiti'a, Ilia Jan'a inv. in Racasdi'a si Ionu Orz'a inv. in Ciclov'a romana.

**) Prelucratu dupa culegerile de la Dd. Elia Jan'a inv. in Racasdi'a, — Const. Ungureanu inv. in Sasc'a montana, Ionu Orza inv. in Ciclov'a romana, Iacobu Oceanu inv. in Petrillov'a, Georgiu Pocreanu preotu in Resiti'a, Georgiu Rugaciu castelanu, si N. Apostolescu, teologu in Oravitia. Art. Schott „*Walachische Märchen*“ p. 113.

Fiindu materiile aceste de mare insemnătate, la tóte impartesitile me voiu provocá pe tramitatoriu, ca opulu meu sê aiba tóta autenticitatea pentru originalitate.

***) *Dochia*. Credu câ se deduco din Eudochia, care e tocmai la 1 martiu vechiu. Deducerea, séu combinarea ei cu Dacia, — dupa parerea mea nu are locu.

†) Feciorulu la I. Orza se numescu Dragobete, la G. Rugaciu e Nicodimu, si la G. Pocreanu e Dragomiru. Numele se vede a fi pusu numai dupa placerea povestitoriloru.

††) La C. Ungureanu a venitu Santa Maria, la I. Orza, San' Petru si Archangelulu.

†††) *Flori, micie si cocosiei*.

Micsi'a inflore in Martiu, si tiene pana catra ca-

Nor'a si-a pusu florile la urechia, a mai spelatu pana a immurgitu, si-a incarcatu lan'a pe capu, si a pornitu a casa cu voia buna, si candu a descarcatu lan'a, a fostu alba, si s'a bucuratu.

Bab'a Dochi'a candu a vediutu, câ lan'a e alba, s'a miratu si éra s'a maniatu pentru câ nu póte sê bage de vina, si candu a vediutu, câ nor'a are flori la urechia, a ocarit'o si i-a dîsu, câ le-a capetatu de la draguti. Nor'a i-a respunsu, câ le-a capetatu de la *Martisoru*, si i-a datu si ei flori, éra Bab'a Dochi'a a inceputu a-si bate jocu de *Martisoru*.

Bab'a Dochi'a vediendu florile, s'a socotitu ca sê mérga cu oile si caprele la munte la pasiune, cre-diendu, câ e primavéra, si a poruncitu feciorulu si se pregatésca badaniele si galetele, si i-a dîsu: „Haidati la munte, câ a inffloritu pasiunea! tu ti-iai fluerulu si dîci, éra eu voiu jucá!“ Feciorulu i respunse, câ abié a trecutu faurariu, apoi mai este si *Martisoru*, si o parte din *Prieru*, si sê nu grabésca. Bab'a Dochi'a atunci de nou o batjocóri dîcendu: „Pe faurariu lu-tragu prin gaunariu, pe *Martisoru* prin ciurisoru!“ Si a luat cu sine 12 cosioce *) si a plecatu cu feciorulu la munte.

Au plecatu cu sóre, si dupa ce au ajunsu la munte a inceputu a ploia si ninge, si acusi éra a fi sóre, acusi a inghiatiá si udandu-se cosioculu de a supra a inghiatiatu si s'a ingreunatu, si Bab'a Dochi'a l'a aruncatu pe tufe, si s'a dusu totu mai susu pe munte dupa capre si dupa ei, pentru câ cautá iérba, si Bab'a Dochi'a a aruncatu in tóta-diua câte unu cosiocu, pana le-a aruncatu tóte. **)

Feciorulu Babei Dochiei a inghiatiatu pe munte, si i s'a facutu sloiu pe gura si barba, dar Bab'a Dochi'a nu a bagatu de séma, si a strigatu: Eu nu mai potu de frigu, si tu totu dîci in fluerasiu!“

Atunci i s'a aretatu *Martisorulu*, si a intrebat'o in batjocura: „Cum ti-place primavér'a, si de ce nu joci la fluerulu feciorulu, câ nici norei nu i-a fostu frigu sê spele tóta diu'a lan'a la riu!“

Martisorulu ***) a peritu, éra Bab'a Dochi'a si feciorulu ei au inghiatiatu cu tóte oile si caprele susu pe munte, si pe urma s'au impetritu.

Bab'a Dochi'a cu feciorulu, oile si caprele si adi se vedu impetriti pe muntele Semenice. †) Si la pició-

petulu lui aprile, se afla pe déluri si in paduri, e mica, de colóre vêneta, si are mirosu.

Cocosiei tienu mai pucinu, sunt mici ca miciele, de dóue feliuri albi si rosii inchisi, fara mirosu. La Iacobu Oceanu florile se numescu *brébeni* (Schneeglöckchen). La G. Pocreanu, flori de semenice, si esplica: Aceste sunt semnu, câ economii potu plecá cu oile la munti, dar pentru Bab'a Dochi'a semnu de insielare, ca sê se duca la munte, si sê se prepadésca acolo.

*) La unii sunt 9 cosioce, dar trebue sê fia 12, asemenea cu numerulu dîleloru Babeloru.

**) La Schott de caldura a aruncatu cosiocele, si pe urma a prins'o gerulu intra munti.

***) La Schott „*Primavéra*“ care fintia vorbesce cu Bab'a Dochi'a, *Martisorulu* cu *Primavéra* se vedu ti identici.

†) Semenice e unu munte in comitaiulu Carasiului, langa Resiti'a spre graniti'a militara. La Orza si Oceanu se pomenesce unu munte spre Caransebesiu,

rele Babei Dochiei s'au facutu unu isvoru din care curgă apa.

Martisorulu a omoritu pe Bab'a Doch'i'a pentru că l'a batjocoritu, dar nu putea sê o omóra déca nu avea dîle destule, inse a luat si imprumutate. *)

At. M. Marienescu.

Elu trebue sê se insóre!

— Novele de Maria Schwarz. —

I.

Intru un'a din frumósele dîle lunei ale lui aprile doi individi siedeau în cabinetulu unei case simple, dara adjustate cu gustu, in strad'a Olandiei, conversandu cu vioiciune.

O femeia tinera, domnisiór'a Ev'a Horner, in etate de 25 ani, si unu june jude cercualu, cu numele Gumar Hjorth, in etate de 27 ani. Erau veri.

— Ah! asié dara tu credi cumca locotenentulu D. numai pentru banii mei mi-cere man'a mea? — reflectà Ev'a cu vioiciune, invertindu-si pe langa degetu masivele sale bucle brunete. Acést'a cu alte cuvinte insémna, că nu me tieni destulu de frumósa spre a me luá cine-va de socia pentru mine ins'a-mi.

— Ba ferésca Ddieu, — mai vertosu déca me vei alege pe mine de sociu alu teu, — respunse Gunnar ridiendu. Te asecuru, că eu numai si numai pentru aceea te-asiau luá de socia, pentru că te iubescu.

la Schott spre Almasiu. E totu acelu punctu, acelu munte, privitu din mai multe porti.

*) Georgiu Asaki in „Culegeri de poesii“ Iasi, 1854 p. 212 publica: „Dochia si Traianu“ sub muntele Pion in Moldov'a.

Intielesulu e: Se vede o stanca, ce a fostu féta, aceea e Doch'i'a, si are 10 oi, si din alu ei plansu se nasce plóia.

Atât'a póte fi mitu poporalu.

Prelucrarea acestui mitu in poesia, că Doch'i'a e fét'a lui Decebalu, si represinta Daci'a, că Traianu se amoriséza de Doch'i'a, si candu vre sê o prinda, fét'a se preface in pétra, e numai adaugerea pré libera de la prelucratoriu.

Doch'i'a de pe Pion e identica cu Bab'a Doch'i'a de pe Semenice, si aréta, că acestu mitu e latítu in partile muntóse, pe unde se afla petri, cari pe langa fantasia represinta pe Bab'a Doch'i'a si turm'a ei.

Dimitrie Bolintineanu in „Traianida“, poema epica natiunala. Bucuresci 1870. Cantulu I despre Doch'i'a díce: In templulu Dochiei, ... soci'a lui Zamolxis ... pe muntele Cocaion Eudoch'i'a are templulu seu ... poetic'a Doch'i'a, ea este Mitra (!) ... dar candid'a Dochie ... o diea Eudoch'i'a! ... Cosandian'a a Eudochiei fia! etc.

Zamolxis a fostu invetiachelulu lui Pythagoras 540 de ant. Cristosu; — Mitra a fostu dieulu de sóre a persiloru si daciloru, — Cosandiana e lun'a diu'a de luna a dacoromaniloru.

Atât'a e destulu ca sê se véda confusiunea de idei despre Doch'i'a, si fals'a aplicare la o poema epica natiunala.

Serac'a epopeia!

— Primesce multiamit'a mea nemarginita; — dara acuma voiescu sê dovedescu, că nici decum nu me voiu maritá pentru banii mei. Pentru că eu cre-diú, că unu venitu anualu de o mia de taleri totu-de-una e de ajunsu, pentru ca sê-mi indestulescu lipsele mele si sê ducu o viétia comóda; inse pe langa aceste, sum inca pré seraca, ca cine-va sê-si lego viét'i'a sa de a mea numai pentru banii mei.

— Ah! iubit'a mea Ev'a! Unu venitu anualu de o mia de taleri chiar nu e ceva de despretiuitu pentru unu locotenente de marina seracu. Déca vei fi soci'a locotenentulu, ti-o potu spune, că ti-ai cumperatu barbatu cu banii tei.

— Si déca te voiu alege pe tine, ce voiu face atunci?

— Atunci te vei daruí!

— A me daruí?! Dreptu, că suna frumosu; mai cu séma déca mi-tindi cuiva man'a asié cu forti'a...

— Ace'a chiar de locu nu; eu astu-feliu ti-asiu cere man'a:

Gunnaru si-plecà genunchii inaintea Evei si incepù a perorá:

— „Farmecatória si amabila domnisióra! Anim'a mea va palpitá pururea pentru tine, déca tu mi-vei daruí man'a ta si me vei legá de tine cu caten'a de rose a hymenului!“ — Si la aceste tu ai respunde astu-feliu:

Gunnar sarì in picióre, si continuà in unu viersu subtíre si linu:

— „Primesce iubitululu meu, tóta finti'a mea si hotaresce diu'a cununiié nostre!“

„In urm'a careia eu te voiu imbratísiá si-ti voiu acoperi buzele cu sarutári.

Si intru adevéru voi a cuprinde in bratiéle sale pe vér'a sa, dara Ev'a lu-respinse si ridiendu lu-reflectà:

— Trebue sê marturisescu, ca inaintezi cu rapediune; ambele roluri le joci tu; — dara concedo-mi sê adaugu si eu unu cuventu.

— Déca cuventulu acela va fi „d'a“, atunci cu bucuria nemarginita, inse déca e „ba“ atunci e de totulu superfluu.

— Nu e chiar superfluu. — Antâiu: nu am chiar nici o voia de a te alege pe tine de barbatu alu meu.

— Acést'a de locu nu a fostu disa cu delicatétia, — dara sê audímu mai departe!

— A dóu'a: chiar asié de pucinu am cugetulu de a fi soci'a locotenentulu D.

— Atunci, amabil'a mea verisióra, poti fi secura, că vei remané féta betrana, pentru că cugeta-te numai, că numeri 25 ani, care e unu numeru pré mare pentru o féta... si afara de aceea in giurulu ochiloru tei se aréta deja si sbârciturile betranetiiloru.

— La mine!... In giurulu ochiloru mei! ... sbârcituri?! — strigà Eva grabindu la oglinda...

— Ceea ce asta-di inca nu e, va fi de securu mane. Destulu atât'a, — că tu acuma esti betrana.

(Va urmá.)

S A E O N U

Recoritorie 'n canicula.

(Mai betranu decatu mama-sa, — o a trei'a parte contra unui in-tregu, — candu cine-va dorme bucuros, — o judecata in Paris, — ministrii vechi si noi, — tieranca'a si magariti'a, — unu barbatu, care n'a doritu se-si cunoasca soc'la, — in o ospetaria, — jidovu si israelitu.)

O actritia celebra cu zimbetulu dulce si vócea argintia, de si era inaintata in virsta, i placea totu-de-una a se intineri cu siese-spre-diece ani.

Intr'o di figurandu intr'unu procesu, nu lipsi dupa obiceiulu seu a declará virst'a ce pretindea, cá are, éra nu aceea ce avea in realitate. Fiulu seu fu chiamatu in urma a-si face depunerea.

— „Virst'a dtale“, — lu-intrebá presiedintele.

— „Siese lune mai micu de cátu mama-mea“, — response inocentulu copilu.

* * *

O fetitia de vr'o 6 si jumatate ani, cari sarise pe genunchii tatalui seu spre a-lu imbratfisia, devine de odata visatoria si dize cu o vóce miscata.

— Me iubesci tu multu, papa?

— O, da, angerasiulu meu.

— Dar nu asié de multu pe cátu te iubescu eu.

— Si de ce, me rogu? domnisióra?

— Hm! tu, tu ai — numerendu pe rosele ei destiore, — tu ai unu, doi, trei copii; pe candu eu nu am decátu unu singuru tata.

* * *

Unu oficeru intrandu intr'o nópte la unulu din cameradii sei i dize: Ce, dormi, amice? Acesta i response:

— Ce voiesci?

— Mi-am perduto toti banii la jocu si veni sé te rogu sé-mi imprumuti 10 galbeni, voi castigá póte cu acesti bani, pe aceia ce am perduto.

— Lasa-me in pace response celalaltu: tu vedi pré bine, cá dormu.

* * *

Unu condamnatu se aduse dílele aceste inaintea justitiei si presiedintele incepe interogatoriulu.

— „Me iertati, dle presiedinte, cá ve intrerupu, dara recusu judecatorii mei.“

— „Vrei sé dîci: Pe unulu din judecatorii Dtale?“

— „Nu, dle presiedinte, pe toti, sunteti toti inamicii mei personali.“

— „Cum asié? esplica-te!“ — „Dvóstra m'ati condamnatu deja de cincii ori.“

* * *

— Tata, — dícea unu baiatu catra tata-seu, ce se face cu ministrii cei vechi?

— Ministrii cei vechi, fiule, sunt ca lunele cele vechi, ei revinu.

* * *

O juna tieranca alergá dupa magariti'a sa. Unu june gasindu-o destulu de frumósa, o intrebá de unde era?

— Din satulu X., — response ea.

— Trebuie dar sé cunosci fic'a lui Nicolae? fá-mi placerea de a-i spune, cá o sarutu dulce? si in acela si timpu voi s'o imbratfisdie; dar jun'a féta impotrivindu-se i dize:

— Domnule, déca te grabesci asié de multu, saruta-mi magariti'a, ea va ajunge mai curendu decátu mine, si in acel'a-si timpu scapá din manele galantului.

* * *

Unu orbu avea o femeia pe care o iubiá pré multu, cu tóte cá i se spunea, — cá este fórté urita.

Unu medicu i se oferi sé-lu tamaduiésea, dar elu nu consimtí la acésta.

— Asiu perde, — dize elu, — amorulu ce amu pentru femei'a mea, si acestu amoru me face fericitu.

* * *

Scen'a se petrece intr'o restauratiune.

— Chelneru in acésta supa e unu peru.

— Unu péru! — esclamá chelnerulu susprinsu, esaminandu sup'a, — dieu, aveti dreptate; si eu care credeam, cá i-am scosu pe toti!

* * *

Unu copilu intrebá pe tatalu-seu:

— Tata, ce este unu Jidovu?

— Copilulu meu, e unu omu care dîce: *doue* si cu *doue* facu cincii.

— Dar unu Israelitu?

— E unu omu care se gandescé la asta fara s'o spuié.

CE E NOU?

* * * (*Adunarea Asociatiunii transilvane*,) tienuta la 5 si 6 augustu in Sabesiu a reesitu fórté splendidu. A asistatu unu publicu numerosu, si afara de adunare in diu'a prima s'a tienutu unu banchetu mare, éra sér'a balu pomposu. In sér'a a dóu'a se arangiá o representatiune teatrala. La fondulu Asociatiunii a incursu 931 fl., éra pentru academi'a de drepturi 268 fl., Viótóri'a adunare generale se va tiené in orasiulu Deva.

* * * (*Dlu V. A. Urechia*,) rentorcéandu-se de la o scalda din strainetate, in septeman'a trecuta a petrecutu cáto-va díle in Pest'a. Cu asta ocaziune dsa ni-a predatu 100 fl., de vinitulu pan'acuma alu unei represintatiuni teatrale in Bucuresci, care s'a datu in folosulu fondului nostru teatralu de dincóce de Carpati. Totuodata mai anunciámu cu bucuria, cá dlu Urechia a binevoitu a ni promite pentru fói'a nóstra dram'a sa „Vorniculu Buciocu“, un'a dintre cele mai bune piese ale repertoriului romanu. Publicarea ei se va incepe indata-ce ni se va tramite.

* * * (*Internatu romanescu in Cernauti*,) O scire buna pentru nefericit'a patria a lui Stefanu celu mare! Dni M. Calinescu, S. Sbiera, C. Stefanoviciu, G. Tarnovietchi, L. Turtureanu, profesori in Cernauti, au fondatu acolo unu internatu pentru crescerea buna

si solida a tinerimei. Scopulu instructiunii din acestu internatu este de a prepará pe elevi pentru examenulu de maturitate. Instructiunea va fi deci: de scóla primária, de scóla reala superióra, de scóla gimnasiala superióra. Salutámu cu adanca bucuría acestu institutu nationalu.

* * (*Despartirea ierarhica de serbi.*) Presiedintii ambeloru delegatiuni, au prelungitu terminulu pentru lucrarea comisiuniloru mestecate pana la finea an. currente. Pentru impartirea fonduriloru scolare si celui stipendiariu (Balla,) din Buda-Pesta, lucrarea se incepù in 8 aug. si va tiené celu pucinu 2—3 septemani. Pentru primirea fonduriloru din Carlovetiú s'au defiptu primele díle ale lui septemvre.

× (*Scoalele romanesci in Macedonia*) si Epiru se urca acum la nrulu de 10, si sunt cercetate cam de 1000 de baiati. Primariulu loru intemeiatoriu se póte díce parintele archimandritu Averchiu; direct. scólei macedo-romane din Bucuresci; éra patronii si spriginitorii loru au fostu si sunt patriotii principele Alesandru Cuza, Dem. Gusti, Nic. Cretulescu, Ces. Boliacu s. a.; D. Gusti, ca primariu alu urbei Iasi, tramise si estu timpu din partea acestei municipalitáti 2600 lei pe sém'a scóleloru memorate; éra primari'a Bucuresciloru, precum spune „Tromp. Carp.“, inca face incercári epre a fundá una scóla romana in Trical'a, capital'a Tesaliei orientale. Ddiéu sê ajute!

△ (*Unu actu de superstitiune.*) Dílele aceste se intemplá la Gyöngyös (Ungaria) unu actu necredíbilu de superstitiune, care arcta gradulu de o putína inteligentia, adeveratu rusinósa a poporului de la tíera. Se vorbiá, cá unu croitoru, ce murise deja acum unu anu, va reinviá si va predicá dinaintea poporului. Cu tóte intempináriloru pastorului se facù o procesiune de mai multu de dóue sute persóne cu drapele fálfainde la mormentulu croitoriului, unde asceptara dóue díle si dóue nopti — se intielege, cá in zadaru — reinvie-rea lui; dupa care apoi se întórsera, cantandu cantece pióse.

= (*Unu Metusalemu modernu.*) In comun'a Maidanu, langa Oravitia, acù trei septemuni a repausatu economulu Miutia Liuba, in etate de 114 ani. Fericítulu erá unu barbatu plinu de virtuti si sanetosu pana la adancele sale betranetie, numai vederea ochiloru o perduse mai de totu. Celoru ce vorbiau cu dinsulu li povestea multe interesante despre evenemintele din 1789—1792 si despre cele urmate. — A lasatu dupa sine o numerosa descendintia si pe patulu seu de mórte se mangaiá vediendu si nepoti de stranepoti!

♫ (*Hymen.*) Dlu vice-notariu comit. in Timisióra, si inspectoru cercualu de scóle Nicolau Cosiariu a incredintiatu pe amabil'a domnisiór'a Cornelia Cadariu, fic'a dlui advocatu si notariu in Chiseteu, Dionisiu Cadariu. — Dlu Alesandru Popu, teologu absolutu de Blasiu, a serbatu cununi'a sa la 11 augustu, cu domnisiór'a Maria Popu, fic'a parocului din Clusiu-Manasturu.

♩ (*Morti.*) Georgiu Romanu, consiliariu in pensiune alu tablei regesci din M. Osiorheiu, in etate de 50 ani la Hatieg, in 14 juliu. — Georgiu Crainicu stud. in Lugosiu in etate frageda. — G. Petroviciu, jude cercualu in Carasiu, la 27 jul. in Lugosiu in etate de 32 de ani.

Literatura si arte.

‡ (*Teatru.*) Cu ocasiunea adunárii generale tienute in Ighiu in 1 augustu c. n. din partea comitetulu filialu alu Asociatiunii Transilvane din despartimentulu Alba-Iulia, mai multi juni bravi romani, studinti de la gimnasiulu din Blasiu, îndemnati de unu simtiu nobilu si romanescu, au arangiatu o represintatiune teatrala, care a reesítu spre laud'a si onórea loru. Pieselesu jocate au fostu: „Domniti'a Rosandr'a“ drama in 5 acte de B. P. Hasdeu, si „Rusasile“ vodevilu in 1 actu de V. Alesandri. Meritulu celu mai considerabilu, cá s'a potutu tiené represintatiunea acést'a teatrala, care a procuratu Romaniloru din Ighiu si giuru onóre inaintea chiar si a strainiloru, e si alu dameloru romane, cari nu au pregetatu prin participarea loru de a face possibile realisarea acestui actu frumosu. Aceste brave dame romane sunt dn'a Ecaterina Moldovanu, dsiór'a Elena Ghiurdiescu si dsiórele sorori Elisabeta si Valeria Popu, cari, dreptu multiamita pentru zelulu loru, si dreptu resplata pentru producerea suprindiatoriu buna, au si seceratu aplausele cele mai dese si calduróse ale publicului numerosu. Dintre domnii diletanti deosebitu a escelatu dlu Aureliu Chisbacu ca Tóderu vorniculu in pies'a „Rusasile.“ Asemene fórté bine (ca diletanti) s'au produsu si dnii Ionu Serbu, Iacobu Popu, Ionu Pecurariu, Ionu Radu si Vasiliu Milaciu. Toti merita lauda, si credemu, cá si de alta-data voru mai produce asemene acte frumóse. Dupa teatru a fostu si balu. Venitulu ce a incursu s'au impartítu intru studintii, cari au fostu mai lipsiti.

× (*Unu opu interesantu*) si de mare pretiu pentru cei ce se ocupa cu istori'a fu adusu din Italia prin Leopoldu Óváry, care esmisu de catra academi'a científica magiara, scrutéza de mai multi ani biblioteceloru din Italia. Opu lu din cestiune este scrisu in limb'a italiana, titlulu: „Notizia particolare dello stato passato e presente de Regni d'Ungheria, Croazia, e principato di Transsilvan'a.“ Opera di D. Simpliciano Bizozeri. — Opu lu este tiparitu la an. 1868 in Bologn'a si contine descriptiunea speciala a Ungariei si a partiloru anesate. Contine nu mai pucinu decátu 36 de tablouri in gravure de arama, cari represinta topografi'a cetatiloru mai insemnate din Ungari'a in trasure limpede si vederate. Tablourile sunt de totu fidele. Istoricii potu scóte multe date interesante din acestu opu, care merita sê-lu aiba veri cari societate literaria.

Din strainetate.

× (*Pap'a Piu IX.*) intr'unulu din discursurile sale de curendu, amintindu o parabola a domnului nostru Isusu Christu, a vorbitu multu despre oulu gainei si de pui. Éta esplicatiúnea acestei solitudinea a santului-parinte. Piu IX are o gaina pe care o visitéza mai in tóte dílele, chiar candu plóua. Acésta gaina imparte ca Bismark si cu Spania onorurile actualitáti in Vatican. Curtisanii, ca sê consilieze bunele gratii ale santului-parinte, nu lipsescu nici odata a se informa despre sanetatea gainei si a puiloru sei. Piu IX spunea mai dílele trecute eminentieloru cari lu-incungurau aceste amenunte: din 30 de óue clocite ale gainei favorite, numai 20 au datu pui, ér 10 au fostu

sterpe. Vorbindu despre vîitoriu, santulu-parinte a declarat santului-colegiu aceste: „Déca circumstan-tiele mi-vor permite, si déca legea pentru suprimerea corporatiunilor nu me va 'mpedecá d'a plecá in Belgia, cum voiu fi obligatu sê facu déca legea s'a presintatu, mi-propuia sê facu din acesti 20 de pui nesce claponi cu cari sê ospetezu la Craciunu pe cei mai meritosi dintre cardinalii santei bisericii romane.

‡ (Unu colaboratoru neasceptatu.) Diurnalulu „Figaro“ din Paris naréza urmatóri'a anecdota: Unu componistu care locuía la St. Cloud, si care se retrasese in timpulu resbelului la Paris, ardea de dorinti'a sê se întórca câtu mai curendu a casa, sê-si védia de lucruri. Iritatiunea sa erá mare; cá-ci in grab'a fugui sale uitase o partitura inceputa, in care avea cea mai mare sperantia. Cu anim'a palpitanda elu se apropie de locuinti'a sa. Sosese, si o teróre! — Cas'a nu mai esistá; unu singuru parete remasese in picióre. — Pe candu ochii sei se umplura de lacrimi, elu diaresce in zidu unu dulapu si o cheia in brósca. Si tocmái ací si-depusese partitur'a sa. Elu aduce iute o scara, se urca tremurandu si-si graesce manuscriptulu. Plinu de bucuria pléca la Parisu si voiesce sê-si incerce pies'a acasa la piano. Câtu de mare fû inse mirarea sa, cându gasi partitur'a sa terminata de o mana straina si pe pag. din urma aceste vorba: „Scumpulu meu colégu! Binevoiesce a primí colaboratiunea mea. Déca music'a mea ti-convine, atunci éta adres'a mea: Gó-theplatz 104 Frank-fort la Main. Könnemann, ma-iestru de capela alu regimentului de linie 22.

= (Femeile ca studinte de medicina) din Edin-burgh (in Scotia) de curendu au intentatu unu procesu contra senatului academicu alu universitáti d'acolo spre a validatá drepturile lor d'a póte continuá stu-diulu lor de medicina pe acea-si basa si terenu casi barbatii studenti de medicina. Sentinti'a tribunalului suna in favórea femeiloru, dandu-li dreptulu, d'a se poté promová intocmai ca barbatii.

× (O bogatia de batiste.) O domnisióra a spariatu mai dílele trecute pe spelatorés'a sa dandu-i 712 batiste de spelatu. Acésta gentila domnisióra posede peste 1500 batiste de tóte feliurile.

× (Unu magistratu fórté distrasu,) si caruia i placea a semená consilie bune chiar pe banc'a preven-tilor, intrebá pe unulu din acéstia de ce furase. — „Ei! domnule prosiedinte, fómee face pe lupu sê ésa din padure. — „Sê muncésca“, — respunse cu severi-tate judecatoriulu.

Feliurite.

‡ (Cele cinci graduri ale crimei) dupa clasifi-carea mai moderna sunt: 1) Celu ce fura diumetate de milionu este numai unu financieriu; 2) Care fura diumetate de milioñu este unu calcatoriu de lege; 3) Care fura 10,000 este omu de nimica; 4) Celu ce fura 50,000 este factoriu de rele; 5) Celu ce fura o pane séu o parechia de caltiuni este unu afurisitu si urgi-situ, care merita carcere si spendiuratori.

Gâcitura de semne.

— De Valeria Bianu. —

⊙m:n || b—n || c⊙n! Δt || d: sΔn§:
V⊙ || ∙⊙mΔn || Δd:vΔ∙:Δt ||
N'Δ—d || t || — cΔ c || n: „lΔn§:
:n r || n || t—s || Δsc—„tΔt ||
MΔm'Δ n⊙st:Δ c:Δ c⊙m—nΔ
§:m: „lΔn§: d—:∙∙∙⊙s—
„lΔns—l—: || c—m„l || t—∙:Δs—nΔ
T: „Δt∙—ndn „Δ nΔ 'n ⊙s—
S—s—n:„∙⊙t || l— || T∙:Δ || Δn—
DΔt || '— || dΔt || — || cΔt—n—bΔn—
|| ⊙s || !— V—lcΔn—.

Deslegarea gâciturei de siacu din nr. 20:

„Candu te-am vediutu, copila cu rose adornata,
In óre fericite, in óre de festinu;
Cetitu-am p'a ta fatia, pe fruntea-ti nepetata,
A ceriului comóre in ochiu-ti vergurinu.

I. C. Dragescu.

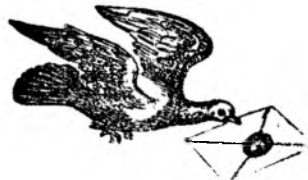
Deslegare buna primiramu de la dd-ele Iuliana
Dembianu, Maria Fetti, Valeria Bianu, si de la dl
I. Calocianu.

Deslegarea gâciturei de litere din nr. 21:

„Amici si neamici.“

Deslegare buna primiramu de la d-ele Iuliana
Dembianu si Maria Fetti.

Post'a Redactiunii.

☞ Redactorulu acestei foi absentandu cate-va saptemani din Pesta, nu inse de la conducerea foi, róga pe toti dnii colabo-ratori a-i tramite scrisorile la N. Léta per N. Varad.

Focsianl. Nr. 16 reclamatu mai de multe ori, s'a tramisu totu-de-una. Ne miramu, ca n'a sositu. Acuma s'a tramisu de nou. Asemene s'a espedatu si „Cavalerii Noptii“, si s'a coresu erórea.

Versurile: Unui poetu june, — Doine din Aradu de Flo-rescu, (care dice ca sunt poporale, si-su facute de diusulu), — Romanulu insielatu, — La Rosalii, — Dorulu, — La V. — nu se potu publicá.

☞ Cugetulu meu. Éa asculta cum se incepe, si te infóra si dta de „cugetulu“ ce-lu ai:

De-asiu fi eu tigrulu care ce sbéra 'nfricosiatu,
Asiu merge susu la munte, sê sbieru eu nencetatu!

☞ Suplementu: *Novele de Iosifu Vulcanu,*
tom. II. cól'a III.

Proprietariu, redactoru respundiatoru si editoriu: IOSIFU VULCANU.

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a, 1872. Strad'a lui Alesandru nr. 13.

☞ Esemplare complete mai avem din inceputulu anului. ☞